

→ El sistema electoral es fixa en la Llei Electoral del 1977 –i es consolida en la reforma del 1985–, que es basava en el disseny dibuixat la Llei de Reforma Política del 1976 –l'avantsala jurídica de dissolució del franquisme–, que ja establia una orientació. Ho explicava Juan Luis Jarillo a la revista *Saberes* (volum 3, any 2005), de la Universitat Alfons X. Els redactors de la Llei de Reforma Política –i després els de la Llei Electoral– fugien d'una fórmula que afavorís el bipartidisme “per evitar una polarització d'esquerres i dretes” però tampoc volien un pluripartidisme que impedís “un executiu sòlid”. Per això trien el que anomenen “un sistema proporcional amb correctius”, en el qual el partit majoritari es beneficia, diu Jarillo, “d'un antidemocràtic plus”. Volen, conclou l'expert, “un Govern fort amb suport”.

Jarillo és molt clar en la seva anàlisi sobre els objectius de la llei a l'hora d'elegir el sistema d'Hondt: “S'implanta el sistema d'Hondt perquè es vol que hi hagi diversos partits per evitar la bipolaritat (esquerres i dretes), però no es vol que siguin gaires partits per afavorir un Govern estable; encara que això s'hagués aconseguit de totes formes pels nacionalistes, separatistes que haurien fet que hi hagués més d'un partit. Per això, a cada província hi ha un mínim de dos diputats, perquè així es primen les províncies agràries més conservadores i menys poblades, garantint-los un mínim de representació. Amb aquest mínim s'ignora que el vot d'aquestes zones endarrerides és un vot que va al poder, qualsevol que sigui l'orientació d'aquest, sobretot si, a més s'aconsegueixen mecanismes d'ajuda i compra de vots (PER). Aquest vot està sempre a favor del que mana. Aquestes idees no van ser rectificades perquè enfortien el Govern (en aquesta idea coincidien franquistes i socialistes, que defensaven aquest sistema i les fórmules del Text Constitucional respecte a la qüestió de confiança i la moció de censura).”

L'opció preferida per Ciutadans pel que fa a la reforma de la Llei Electoral consistiria en una adaptació del model alemany, de manera que s'hauria de fer un doble vot: a la circumscripció a la qual pertany el votant i a la llista nacional amb 175 diputats corresponents a 175 circumscripcions electorals –que s'haurien de confegir– i 175 més que correspondrien a una llista nacional. Aquesta opció és més que complexa perquè implica una reforma constitucional, que assenyalava que les circums-

cripcions electorals són les províncies.

Però com Marx (Groucho), Ciutadans té altres ideals si al PP no li agraden aquests. De fet, explica el catedràtic de Ciència Política de la UAB i degà de la seva facultat, Joan Botella, és “una proposta que diferents experts han proposat des de fa temps, i amb la qual estarien d'acord IU i Podem i que no provocar rebuig dins del PSOE”. La reforma electoral que s'albira més factible comença per augmentar el nombre de diputats, dels 350 actuals als 400 –la xifra màxima que permet la Constitució. Per no embolicar la troca, 350 diputats serien elegits com ara, però els altres 50 vindrien a compensar les desproporcions que l'antic sistema manté. Segons explicava un document públic de Ciutadans del 2009: “Dels 400 diputats, 350 serien elegits en la llista provincial amb vot preferent segons el mètode d'Hondt. A cada província li correspondria un escó com a mínim (més un per a Ceuta i un altre per a Melilla) [tal com diu la Constitució] i la resta s'assignarien de forma proporcional a la població. Els 50 escons escollits en llista nacional tancada i blocada sobre l'agrupació de restes (vots no traduïts en escó) de cada partit a les diferents províncies”. Els experts consideren que, amb aquest sistema, els resultats s'acostarien molt més a la proporcionalitat que no pas amb l'actual sistema. L'oferta, sens dubte, interessarà també a Podem i no gaire al PSOE, però caldrà veure si el PP renunciarà a un avantatge tan atractiu com el que ara li ofereix l'actual sistema electoral.

Aquesta alternativa, que no requereix la reforma de la Constitució –i, per tant, s'aprova amb majoria simple–, és la que Ciutadans vol que el PP accepti, tot i que Rivera podria començar amb una proposta de màxims, com l'esmentada del sistema alemany, o insistir en la modalitat de llistes obertes. Aquesta és una altra de les opcions que defensa Ciutadans: que les llistes al Congrés siguin obertes i els votants puguin escollir, dins de la llista del partit elegit, quins diputats van al Congrés, independentment de l'ordre que ocupin a la llista. Segons Joan Botella, sobre aquest punt s'haurien de concretar diversos punts dubtosos, “com si el número 1 de la circumscripció també pot caure o si n'hi ha prou amb una creu de més, un sol vot, perquè canviï l'ordre de la llista del partit” però aquesta reforma tampoc demanaria una reforma de la Constitució. •

JORDI VICENT

Félix Pons, dirigent del PSOE balear, fou un dels comissionats de les assemblees democràtiques a la

Al llarg de l'any 1976, ara fa quaranta anys, s'anaren constituint les diverses “assemblees democràtiques” a cada una de les illes de l'arxipèlag balear. Igual que a la resta de territoris de l'Estat, la intenció era que una sola veu representant de tots els partits democràtics illencs estigués present a les reunions de la Coordinació Democràtica, creada el març d'aquell any. Aquest organisme va ser format per la unió de la Junta Democràtica d'Espanya –creada el 1974 i liderada pel PCE– i la Plataforma de Convergència Democràtica –forjada el 1975 i liderada pel PSOE–. Mesos més tard –amb l'adhesió d'altres grups i àmbits opositors– passà a dir-se Plataforma d'Organismes Democràtics, i unia nominalment tota l'oposició al franquisme.

Els intents d'unió de les assemblees democràtiques fracassà estrepitosament a les Balears. L'intent de tenir una representació unitària es va saldar amb un fracàs total i absolut. En cap moment la reduïda clandestinitat política balear fou capaç de forjar una sola posició que es fes sentir així en el si de la unitat opositora estatal. Cada illa volia tenir la seva pròpia posició.

Els esdeveniments posteriors, sobretot la convocatòria d'eleccions

primera reunió de tota l'oposició estatal el 1976, a Madrid. Sebastià Serra, un dels caps del PSI-Partit Socialista de les Illes, que l'any següent es dividiria entre els dos PSM, de Mallorca i Menorca, fou també designat per representar l'oposició balear a Madrid.

Les assemblees fracassades de les Illes

per al 15 de juny de 1977, deixaren sense efecte els àmbits unitaris perquè cada partit, com és lògic, definia les seves pròpies estratègies amb la vista posada en les futures urnes. Però a efectes de les Illes aquella incapacitat manifestada al llarg del 1976, quan arreu de l'Estat es produïa el fenomen invers –la unitat, per fugaç que fos–, deixava ben clar per primer cop que la insularitat manava.

Les assemblees per illes

A la primavera del 1976 es gestaren les assemblees democràtiques d'Eivissa, de Formentera i de Menorca. Atès que les formaven molt poca gent, tot i que representaven un ampli ventall ideològic, no hi hagué problemes molt greus a l'hora de cristal·litzar-les. En tres mesos escassos estaven formades. No passà igual, però, amb la més gran. La de Mallorca. Les divergències entre els partits opositors provocaren l'endarreriment de la seva creació. Els primers intents a començament d'any no anaren

Fa quaranta anys, entre l'agost i el novembre del 1976, les assemblees democràtiques de les Illes fracassaren en l'intent de tenir una sola veu, i començaren a esvaïr-se.

Reportatge de Miquel Payeras

bé, a la primavera tampoc, però finalment a l'estiu del 1976 s'assolí l'objectiu, a contrarellotge.

El mes d'agost s'havien de reunir a Palma els representants de les quatre assemblees insulars per consensuar una posició comuna de les Balears a la cita de tota l'oposició de l'Estat prevista per als següents 4 i 5 de setembre, a l'hotel Eurobuilding de Madrid. D'aquí que l'assemblea mallorquina es creés a correuita. El dia de la reunió a la capital ba-

lear la delegació menorquina no hi féu acte de presència. Suposadament per problemes de transport. Però entre els mallorquins quallà la sospita que era un moviment ben conscient, per no formar part d'una sola veu balear. Pesava més l'insularisme que la unió. L'episodi va ser viscut pel PSOE com un seriós entrebanc que el feia desconfiar que fos possible la unitat opositora illenca.

A la fi anaren a Madrid Fèlix Pons (PSOE) i Sebastià Serra (PSI), en representació de l'assemblea mallorquina; Juli Mascaró (Moviment Socialista de Menorca) i Antoni Casero (PCE), per l'entitat unitària menorquina, i Jaume Ribas (PSP) com a delegat de l'eivissenca, mentre que Antoni Marí Calbet (del Partit Demòcrata Liberal) hi anà en nom de la formenterena, el qual, per cert, anys després, amb la constitució de les institucions autonòmiques, el 1983, passà a ser un destacat membre de la coalició democràtica liderada per Aliança Popular, avui el PP, que el 1976 estava als antípodes ideològics i polítics de les assemblees.

A pesar de les divergències, diferències i discussions quasi infinites, finalment pareixia, doncs, que les assemblees d'Eivissa, Formentera i Mallorca havien assolit una sola veu. Mentre que la delegació menorquina hi assistia al marge de la resta, però segons el *Diario de Mallorca* →

ANTONI MARÍ CALBET (PDL) EL 1976 REPRESENTÀ L'ASSEMBLEA FORMENTERENCA I EL 1983 ES VA UNIR A LA COALICIÓ QUE LIDERAVA AP

→ tot indicava que per ser més eficients els sis representants illencs acabarien finalment defensant una sola posició a la reunió a l'Eurobulding de Madrid. Ni per remota aproximació va ser així. A l'hora de la veritat, és a dir, en el moment en què es votaren les propostes de resolució per crear un sol document de tota l'oposició, no foren només els representants menorquins els que seguiren el seu propi camí, sinó que en la pràctica feren el mateix tota la resta. En poques paraules, l'insularisme era més important que la unió balear. Els interessos respectius de cada illa estaven per sobre dels comuns.

En tornar a Palma, el socialista Pons es queixava en declaracions al *Diario de Mallorca* perquè “no pot ser” que no es tinguéssim una sola veu representativa de tota l'oposició balear. Al seu parer, era “imprescindible” assolir-la en vistes de la nova reunió de tota l'oposició estatal, prevista per a finals de mes, en aquest cas a València, perquè si no, advertia, no tindria “cap sentit” mantenir vint només de nom les assemblees.

Per intentar assolir la unitat de discurs i vot es convocà les quatre assemblees insulars de bell de nou a una trobada a Palma. La cita fou el 18 i 19 de setembre. De la trobada no en sorgí més que un sol acord, la creació d'un nou ens: el Consell de les Assemblees Democràtiques de les Illes. Pareixia un gran èxit, si es llegia com la creació d'un àmbit de reunió de totes les unions opositores de cada illa. Però en realitat només era un altre nom, un simple nom buit de contingut. Es va palesar quan al cap de dos dies cada part feia públic que aniria a la reunió de València –el liberal de Formentera se sentí tan poc interessat que delegà en la representació d'Eivissa– sense acceptar ser representada pel Consell comú creat per aquest objectiu només quaranta-vuit hores abans. Tal com la cronista política del *Diario de Mallorca*, Beatriz Iraburu, escrivia el dia 24, amb certa sorneguèria, “pot parèixer estrany que s'hagi creat un organisme unitari i llavors resulti que vagi a Valèn-

L'oposició intentà el 1976 unir criteris i accions en front de la reforma política que impulsava el govern d'Adolfo Suárez.

cia una persona per a cada una de les Assemblees (...) ens diuen que la raó és que es fa així per evitar suspicàcies però que tots defensaran el mateix programa”.

La cita valenciana es va celebrar el dia 25. S'hi elaborà un document de vuit punts reivindicatius que va ser votat a favor pels representants de les assemblees menorquina i de les Pitiüses però no així pels de Mallorca. De fet, l'Assemblea mallorquina quedà xapada en dues, una part liderada pel PSOE, que rebutjava el document valencià, i una altra pel PCE que l'acceptava.

La situació apareixia com a força complicada per a les assemblees illenques en general i per a la mallorquina en particular. Per al dia 23 d'octubre s'havia fixat una altra reunió, de nou a Madrid, de tota l'oposició, per unificar criteris davant de la reforma legal que havia anunciat el Govern d'Adolfo Suárez –el que va ser conegut com la Reforma: l'harakiri de les Corts franquistes i el referèndum del desembre del 1976– i pareixia impossible que les Illes hi poguessin ser amb una veu clara i única. Ni tan sols era segur que l'Assemblea mallorquina aleshores seguís existint. “És imminent la seva dissolució”, titulava *Última Hora* el dia 9 d'octubre. “Agonitza l'Assemblea”, insistia el *Diario de Mallorca* el dia 14.

A partir del 15 d'octubre se celebraren reunions frenètiques d'hores i hores de discussions sobre documents i més documents. A la fi, el dia 20, socialistes i comunistes van arribar a un principi d'acord

pel qual se salvava l'Assemblea mallorquina i el fantasiós Consell que unia les quatre assemblees es faria sentir amb una sola veu a la nova cita a Madrid. O així ho asseguraven els seus representants.

Però com havia passat anteriorment, a l'hora de la veritat la divergència es tornà produir. Les assemblees de les Pitiüses i la de Menorca votaren diferent de la mallorquina. En tornar a Palma, un dels dos comissionats per l'Assemblea de Mallorca, Manuel Mora (del PSP i que poc després passaria al PSOE) anunciava que no pensava tornar mai més a cap reunió de l'ens assembleari. La raó d'estar tan empipat era, com li passava a tot el PSOE i al PSP, que la Mesa de la reunió no havia volgut a cap representant de les Balears “per la manca d'unitat”, deia el *Diario de Mallorca*.

A pesar de les divergències, com que pel 4 de novembre estava convocada una altra trobada de tota l'oposició estatal, ara a les Canàries, s'intentà una altra aproximació de les parts per veure si fos possible tenir una sola a l'arxipèlag atlàntic. Però ja no fou possible. A la pràctica els socialistes, tant els del PSP com els del PSOE, se'n varen desentendre. Per a ells l'estratègia no passava ja per organismes unitaris sinó per acceptar la reforma governamental, tot i que amb la boca petita s'hi oposaven formalment, i sobretot per preparar les eleccions que el Govern de Suárez va anunciar que convocaria per al 1977. Allò de les assemblees quedava fora de l'interès dels partits d'esquerra més moderada. Així que senzillament deixaren a banda les assemblees. Els més radicals, com el PCE i el PTE, intentaren mantenir viva la ficció de l'assemblearisme balear per anar a les Canàries. Però només es tractava d'una ficció. A primers del 1977 ja gairebé tots els partits es dedicaren a les respectives estratègies electorals i s'oblidaren dels ens assemblearis.

La unió opositora balear no havia estat possible més que de nom i així i tot no havia durat ni mig any. L'insularisme l'havia fet impossible. ●